

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Прикладна статистика: проблеми теорії та практики

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ВИПУСК 7

КИЇВ 2010

УДК 311.1/3

ББК 60.6

П 75

Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. Вип. 7 / Держ. ком. статистики України. Держ. акад. статистики, обліку та аудиту; Ред. кол.: І.І.Пилипенко (голов. ред.) та ін. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”. – 2010. – 500 с.

За точність викладення матеріалу та за достовірність наведених фактів відповідальність покладається на авторів. Наукові праці подаються в авторському викладі.

Рекомендовано до друку Вченою радою Державної академії статистики, обліку та аудиту (протокол № 3 від 15 листопада 2010 р.).

Редакційна колегія

Пилипенко І.І. доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України (головний редактор)

Парфенцева Н.О. доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (заступник головного редактора)

Данилко В.К. доктор економічних наук, професор

Єременко В.Г. доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Колеснік В.І. доктор економічних наук, доцент

Михайлов В.С. доктор економічних наук, старший науковий співробітник

Осауленко О.Г. доктор наук з державного управління, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений економіст України

Цал-Цалко Ю.С. доктор економічних наук, професор

Шевчук В.О. доктор економічних наук, професор

Постановою ВАК України від 16.12.2009 № 1-05/6 збірник наукових праць “Прикладна статистика: проблеми теорії та практики” внесений до переліку фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук (економічні науки, шифр 08).

ISBN 978-617-571-033-3

© Державний комітет статистики України, 2010

© Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2010

О.О.Колесник

Актуальні питання статистичного аналізу діяльності
туристичних підприємств України..... 433

С.Ю.Бірюченко

Формування доходу персоналу сільськогосподарських підприємств
Житомирської області: стан, проблеми та перспективи 442

О.В.Калініченко

Дослідження стану державної системи статистичного спостереження
за діяльністю автотранспортних підприємств..... 449

Н.В.Звірід

Сучасні тенденції на ринку праці західного регіону:
після кризовий період..... 456

Л.В.Лушик

Вимірювання рівнів здоров'я населення територій України:
проблеми та шляхи їх вирішення 465

В.В.Хвалинська

Вплив способів нормування на результати кластерного аналізу 473

А.Ю.Ганюкова

Аналіз тенденції надання житла населенню України..... 480

Н.М.Козак

Використання інтегрованих показників розвитку
малого підприємництва в Україні у 2009 р. 486

ЗМІСТ 496

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.В.Калініченко,

*асистент кафедри статистики
Полтавського університету економіки і торгівлі*

Надійна і якісна робота транспортної системи є одним з основних показників стабільності функціонування усього господарського механізму держави і забезпечує її вихід на світовий ринок транспортних і транспортно-експедиторських послуг.

Діяльність підприємств автотранспортних послуг є однією з найбільш динамічних сфер сучасної світової економіки. Вона відіграє важливу роль у зміцненні міжнародних зв'язків, розвитку внутрішньої і зовнішньої торгівлі, транспорт пов'язує процеси виробництва і сферу обігу. Транспорт активно впливає на процес виробництва, об'єднує всі галузі економіки в єдиний комплекс і є невід'ємною частиною виробничих сил.

Транспортна галузь суттєво впливає на економіку шляхом опосередкованого збільшення рівня ВВП, залучення інвестицій, підвищення рівня зайнятості.

Аналізуючи зайняте населення за видами економічної діяльності, необхідно відмітити, що у діяльності транспорту та зв'язку у 2008 р. було зайнято 1465,8 тис. осіб, що становить майже 7%. Так, за кількістю зайнятих дана галузь посідає 5 місце після діяльності готелів та ресторанів, промисловості, сільського господарства, мисливства, лісового господарства та освіти.

В Україні сфера автотранспортних послуг є сегментом ринку, що швидко розвивається і характеризується збільшенням кількості учасників.

За даними Державного комітету статистики України за період з 2000 р. до 2008 р. обсяги перевезень вантажів щороку збільшувались в середньому на 41 млн. тонн, що становить 3,82%, і лише у 2002 р. спостерігалось деяке скорочення наданих послуг.

Аналогічні зміни відбуваються щодо перевезення пасажирів. У 2008 р. число перевезених пасажирів порівняно з 2000 р. зросло на 70,9% і склало 4369 млн. осіб. Незначне уповільнення темпів зростання спостерігалось у 2005-2006 рр.

Аналіз існуючих публікацій показав, що наразі статистичне забезпечення вивчення ринку автотранспортних послуг не відповідає сучасним практичним потребам.

Розробки з цієї проблеми мають більше теоретичний характер або форму інформаційних оглядів про стан і розвиток ринку автотранспортних послуг України за окремі періоди часу з використанням елементарних статистичних методів.

Метою статті є дослідження стану та проблем державної системи статистичного спостереження за діяльністю автотранспортних підприємств в Україні, характеристика системи статистичних показників цієї діяльності, а також аргументація доцільності та визначення напрямків їх удосконалення.

Згідно з Класифікацією видів економічної діяльності, що діє в Україні з 1.07.1997, транспорт є видом економічної діяльності, що надає послуги.

КВЕД є однією з найважливіших національних статистичних класифікацій, яка розроблена на основі Міжнародної стандартної галузевої класифікації видів економічної діяльності ООН (ISIC) та Міжнародної стандартної галузевої класифікації видів економічної діяльності в Європейському союзі (NACE). Виклад фрагмента КВЕД, який характеризує діяльність автотранспортних підприємств представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Витяг з КВЕД

Секція І Транспорт		
Розділ	Група	Назва класифікаційних угруповань
60		Наземний транспорт
60	21.1	Пасажирський автомобільний транспорт
60	23	Інші автомобільні пасажирські перевезення
60	24	Вантажні автомобільні перевезення

З метою здійснення моніторингу розвитку ринку автотранспортних послуг в Україні та для оцінки ефективності роботи автотранспортних підприємств Наказом Держкомстату України від 11.07.2007 р. №210 “Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики автомобільного транспорту” затверджено такі форми:

- № 2-тр “Звіт про роботу автотранспорту” (річна). За цією формою звітують юридичні особи та їх відокремлені підрозділи, які експлуатують автомобільний транспорт (власний або орендований);
- №51-авто “Звіт про перевезення вантажів та пасажирів автомобільним транспортом” (місячна);

- додаток № 1 до ф. №51-авто “Звіт про перевезення автомобільним транспортом вантажів за видами вантажів та пасажирів за видами сполучення” (квартальна). За ф. 51-авто та додатком до неї звітують юридичні особи та їх відокремлені підрозділи, основним або одним з видів економічної діяльності яких є вантажні й (або) пасажирські автоперевезення;

До 2008 р. відповідні форми звітності надавалися лише юридичними особами, незалежно від форм власності. Зважаючи на те, що зростає кількість фізичних осіб, які надають автотранспортні послуги, виникає проблема фрагментарності офіційної статистики, а звідси – і проблема достовірності та повноти отриманих даних.

Це підтверджує і вказує на недосконалість правової та нормативної забезпеченості діяльності автотранспортних підприємств.

З 1 лютого 2008 р. введено в дію форми:

- № 51-вант “Звіт про вантажні автомобільні перевезення, що здійснюються фізичними особами-підприємцями на комерційній основі” (раз на півроку). За цією формою звітують фізичні особи-підприємці, які одержали ліцензії на виконання комерційних перевезень вантажів власним вантажним автотранспортом;

- № 51-пас (тижнева) “Звіт фізичної особи-підприємця, який здійснює пасажирські автоперевезення на маршруті” (раз на півроку). За даною формою звітують фізичні особи-підприємці, які здійснюють пасажирські автоперевезення на маршруті згідно з угодою, укладеною з місцевою держадміністрацією.

При підготовці тематичної аналітичної інформації з питань статистики автомобільного транспорту використовуються також методи вибіркового спостереження.

Серед фізичних осіб-підприємців, які виконують вантажні та пасажирські автоперевезення, проводяться вибіркові статистичні спостереження за Методикою проведення вибіркового статистичного спостереження за діяльністю фізичних осіб-підприємців, які виконують комерційні вантажні автоперевезення, затвердженою наказом Держкомстату України від 02.02.2006р №28, та Методикою проведення вибіркового статистичного обстеження пасажирських автоперевезень на маршрутах, які виконуються фізичними особами-підприємцями, затвердженою наказом Держкомстату України від 02.02.2006р. №29.

При формуванні системи статистичних показників та розробці пояснень щодо заповнення форм спеціального статистичного спостереження застосовані поняття, що розкриті в Інструкції зі

складання форм державних статистичних спостережень затвердженої наказом Держкомстату України від 23.11.2004 р №636.

Державним комітетом статистики України сформовано систему статистичних показників діяльності автотранспортних підприємств, що відображає специфічні процеси та явища, які відбуваються в цій сфері діяльності.

Діяльність автотранспортних підприємств характеризують показники, динаміка яких представлена у табл. 2.

Узагальнену інформацію Державний комітет статистики України систематично публікує в Статистичному щорічнику України та у тематичному статистичному збірнику "Транспорт і зв'язок України". Зазначений збірник містить розширені відомості про обсяги інвестицій в основний капітал, про чисельність зайнятих та оплату їх праці, фінансові результати діяльності підприємств сфери "Транспорт".

Таблиця 2

Динаміка показників діяльності автотранспортних підприємств в Україні у 2007-2008 рр.

Показник	2007 р.	2008 р.	Абсолютне відхилення (+;-)	Темп приросту, %
Перевезено вантажів, млн. тонн	1255	1267	12	0,96
Вантажооборот, млрд. ткм.	46,6	54,9	8,3	17,81
Відправлення (перевезення) пасажирів, млн.	4173	4369	196	4,70
Пасажирооборот, млрд. пас. км.	56,1	61,3	5,2	9,27

Державна система статистичного спостереження за діяльністю автотранспортних підприємств в Україні, охоплює значну кількість статистичних показників. На сучасному етапі зміст інформації, що наводиться в Статистичному щорічнику України, на нашу думку, має ряд суттєвих недоліків.

По перше, всі абсолютні показники, що характеризують діяльність автотранспортних підприємств мають лише натуральні одиниці виміру (млн. тонн, млн. ткм., млрд. пас. км.).

Що стосується діяльності транспорту в цілому, то один з небагатьох вартісних показників – обсяг реалізованих послуг вказує на те, що на діяльність транспорту припадає понад 30% загального обсягу наданих послуг (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка обсягів реалізованих послуг в Україні у 2002-2008рр.

(млн. грн.)

Роки	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Обсяг реалізованих послуг всього	46971,0	56718,5	74406,2	95832,3	120910,2	157005,1	203850,8
В т. ч діяльність транспорту	21883,0	24087,8	29474,0	34294,9	40473,3	51031,9	68443,5

Виокремити частку окремих видів транспорту в даному випадку неможливо. Це в свою чергу призводить до ускладнення повної оцінки результатів діяльності саме автотранспортних підприємств.

Так, неможливо:

- оцінити вплив діяльності автотранспортних підприємств на основні макроекономічні показники, зокрема, валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий регіональний продукт (ВРП), що визначаються у вартісному вираженні;

- визначити ступінь впливу окремих чинників, що зумовили сучасний стан ринку автотранспортних послуг (обсяг перевезених вантажів та пасажирів);

- маючи інформацію про розмір інвестицій, заробітну плату, чисельність зайнятих неможливо порівняти показники, що характеризують ефективність їх використання навіть у вантажних та пасажирських перевезеннях;

- здійснити порівняння рівня фондівдачі в окремих галузях.

Ще однією з вимог до правильності статистичних розрахунків є порівнянність даних у часі.

До 2000 р. показники обсягів автомобільних пасажирських та вантажних перевезень подавалися без урахування наданих послуг фізичними та юридичними суб'єктами малого бізнесу. Аналізуючи стан ринку автотранспортних послуг, необхідно звернути увагу, що у 2008 р. обсяги автоперевезень пасажирів у сфері малого бізнесу становили 2,3 млрд. пасажирів, а це майже половина від загальної кількості перевезених пасажирів. Відповідно при побудові динамічних рядів для визначення основних показників динаміки та виявлення тенденцій розвитку часовий проміжок скорочується, незважаючи на наявність інформації, починаючи з 1990 р.

Ще одним кількісним показником, що, з одного боку, впливає на обсяг автотранспортних послуг, наданих населенню, а з іншого – виступає індикатором рівня добробуту населення, є кількість легкових автомобілів у приватній власності. Традиційно з 2002 р. ця інформація наводиться станом на 1 серпня за даними Департаменту державної автоінспекції МВС України. Всі інші показники визначаються або станом на початок року (моментні показники) або за рік (інтервальні показники), що знову унеможливорює їх порівняння.

Ця інформація може бути використана лише для розрахунку показників динаміки, середніх, показників варіації (в розрізі областей). Аналізуючи рухомий склад за видами транспорту, дослідники стикаються з тією ж проблемою.

Це спричинює неможливість проведення більш детального та точного аналізу діяльності у цій сфері в аспектах оцінки вкладу діяльності автотранспортних підприємств у розвиток національної економіки та оцінки рентабельності цієї діяльності для потенційних інвесторів.

Викладене дає підстави констатувати, що склад інформації щодо діяльності автотранспортних підприємств, яка офіційно подається Державним комітетом статистики не відповідає сучасним практичним потребам. Тому на теперішньому етапі розвитку ринку автотранспортних послуг в Україні дуже важливим є питання удосконалення системи статистичних показників з урахуванням виявлених недоліків.

Використані джерела

1. Інвестиційний потенціал у логістиці на прикладі автотранспорту / Фесенко К.Е., Зайончик Л.Г., Денисенко М.П., Кабанов В.Г. – К.: Науковий світ, 2002. – 259 с.
2. Петрова Е.В. Статистика транспорта: учебник / Петрова Е.В., Ганченко О.И., Кевеш А.Л.; под ред. М.Р. Ефимовой. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 352 с.
3. Статистичний щорічник України за 2008 рік / за ред. О.Г.Осауленка. – К.: ДП „Інформаційно-аналітичне агентство”. – 2009. – 566 с.
4. Транспорт і зв'язок України 2008. Статистичний збірник / за ред. Н.С.Власенко. – К. – 2009. – 281 с.

Анотація

Державна система статистичного спостереження за діяльністю автотранспортних підприємств в Україні охоплює значну кількість статистичних показників. В статті висвітлено деякі невідповідності існуючої системи показників діяльності автотранспортних підприємств, які ускладнюють комплексну оцінку результатів їх функціонування.

Викладене дає підстави констатувати, що склад інформації щодо діяльності автотранспортних підприємств, яка офіційно подається Державним комітетом статистики, потребує суттєвого удосконалення.

Аннотация

Государственная система статистического наблюдения за деятельностью автотранспортных предприятий в Украине охватывает значительное количество статистических показателей. В статье отражены некоторые несоответствия существующей системы показателей деятельности автотранспортных предприятий, которые осложняют комплексную оценку результатов их функционирования.

Изложенное дает основания констатировать, что состав информации относительно деятельности автотранспортных предприятий, которая официально подается Государственным комитетом статистики, нуждается в существенном усовершенствовании.

Summary

In Ukraine the State statistical supervision system for transportation enterprises activity embraces the significant number of statistical indices. The article reflects some discrepancies of the current system of transportation enterprises activity indices which may hamper the complex evaluation of its functioning results.

The findings give grounds to believe that the data composition concerning transportation enterprises activity being formally submitted by the State Committee for Statistics needs significant updating.